

Σχεδιάζοντας ένα διδακτικό σενάριο στο πλαίσιο των Νέων Προγραμμάτων Σπουδών Γεωγραφίας

*Αγγελόπουλος Γεώργιος, Εκπαιδευτικός Π.Ε.70,
Παπαλαζάρου Αθανάσιος, Εκπαιδευτικός Π.Ε.70,
Φελούκα Βασιλική, Σύμβουλος Εκπαίδευσης Π.Ε.70*

Περίληψη

Το παρόν άρθρο τονίζει την αναγκαιότητα σχεδιασμού και συγγραφής νέων Προγραμμάτων Σπουδών στο Δημοτικό, επιχειρώντας μεταξύ άλλων τον επαναπροσδιορισμό του ρόλου του εκπαιδευτικού μέσα σε αυτά, ως ερμηνευτή και σχεδιαστή της διδακτικής διαδικασίας. Ταυτόχρονα, οριοθετείται η έννοια του εκπαιδευτικού σεναρίου σύμφωνα με τη σύγχρονη διδακτική και παρουσιάζεται ένα ολοκληρωμένο διδακτικό σενάριο διάρκειας δύο διδακτικών ωρών στο θεματικό πεδίο της Γεωγραφίας Ε΄ Δημοτικού σύμφωνα με τα Νέα Προγράμματα Σπουδών της Γεωγραφίας. Στο προτεινόμενο διδακτικό σενάριο γίνεται σαφής αναφορά στα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, στη διδακτική προσέγγιση που ακολουθείται, καθώς και αναλυτική περιγραφή της διδακτικής πορείας ανά ώρα με τα αντίστοιχα φύλλα εργασίας που αξιοποιούνται κάθε φορά.

Λέξεις-Κλειδιά: διδακτικό σενάριο, γεωγραφία, προγράμματα σπουδών

“Designing an educational scenario in the framework of the New Geography Study Programs (Curricula)”

*Angelopoulos Georgios, Primary School Teacher
Papalazarou Athanasios, Primary School Teacher
Felouka Vasiliki, Primary Education Counselor*

Abstract

The present article highlights the necessity of designing new Study Programs (Curricula) for Primary School. In addition, attempts to redefine the new teacher's role, as an interpreter and designer of the teaching process. At the same time, the concept of the educational scenario is defined in accordance with modern didactics and an integrated teaching scenario of two teaching hours is presented in the thematic field of Geography according to the New Curricula. In the proposed teaching scenario, a clear reference is made to the expected learning outcomes and the teaching approach. As well as, a detailed description of the teaching course per hour is mentioned with the corresponding worksheets that are used each time.

Key-Words: educational scenario, geography, curricula

Εισαγωγικά

Νέα Προγράμματα Σπουδών: Από τον δάσκαλο εφαρμοστή στον δάσκαλο σχεδιαστή

Τα τελευταία χρόνια η ενσωμάτωση των ψηφιακών μέσων στη διδακτική και μαθησιακή διαδικασία έχει μετατοπίσει τη χρήση των εκπαιδευτικών τεχνολογιών από τη στατική μετάδοση της γνώσης στην κοινωνική μάθηση και στις αλληλεπιδράσεις που συμβαίνουν στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας (Britain, 2004).

Παράλληλα, η διείσδυση του διαδικτύου, των τεχνολογιών δεύτερης γενιάς (Web 2.0), των ψηφιακών παιχνιδιών και των εικονικών περιβαλλόντων μάθησης στον χώρο της εκπαίδευσης έχουν φέρει τους πρωταγωνιστές της εκπαιδευτικής διαδικασίας αντιμέτωπους με νέες προκλήσεις. Στο πλαίσιο αυτό αναδεικνύεται η ανάγκη ο/η εκπαιδευτικός να αποκτήσει εκείνες τις δεξιότητες που θα του δίνουν τη δυνατότητα να συνδυάζει με δημιουργικό και κριτικό τρόπο τα παραδοσιακά μέσα με τους νέους τεχνολογικούς πόρους. Το γεγονός αυτό προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, μια διαφορετική θεώρηση της μετάδοσης της γνώσης με μεθόδους, οι οποίες χαρακτηρίζονται από τεκμηρίωση και σχεδιασμό.

Το παραπάνω πλαίσιο συντέινει εκτός των άλλων παραγόντων στην αναγκαιότητα συγγραφής νέων Προγραμμάτων Σπουδών (Π.Σ.) για όλα τα γνωστικά αντικείμενα. Τα νέα Π.Σ. ενσωματώνουν τα θετικά των προηγούμενων Π.Σ. αλλά και ανταποκρίνονται πρώτα από όλα στις ανάγκες όλων των μαθητών-τριών, στη νέα κοινωνική πραγματικότητα και στα νέα δεδομένα των επιστημών για τη διδασκαλία και τη μάθηση. Επιπρόσθετα, στοχεύουν στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων που είναι απαραίτητες στους πολίτες του 21ου αιώνα.

Διαφέρουν από τα προηγούμενα Π.Σ. στο ότι έχουν ως αφετηρία τα μαθησιακά αποτελέσματα, δηλαδή όλα όσα χρειάζεται να γνωρίζει ο/η μαθητής-τρια, να κατανοεί και να μπορεί να εφαρμόσει μετά την ολοκλήρωση κάθε μαθησιακής διαδικασίας. Επιδιώκεται στην ουσία μια αντίστροφη πορεία σχεδιασμού, όπου η βάση σχεδιασμού είναι τα μαθησιακά αποτελέσματα και όλες οι υπόλοιπες παράμετροι εξαρτώνται από τον καθορισμό αυτών. Παράλληλα «...η πραγμάτωση των σκοπών του μαθήματος γενικά και των στόχων των επιμέρους ενοτήτων ειδικότερα, συντελείται μέσα από ένα σύνολο οργανωμένων ενεργειών και δραστηριοτήτων στον σχολικό χώρο, αλλά και έξω από αυτόν. Ο γενικός σκοπός των δραστηριοτήτων είναι η ανάπτυξη δεξιοτήτων επικοινωνίας, συνεργασίας και κριτικής σκέψης. Ο/Η εκπαιδευτικός καλείται επομένως, με βάση συγκεκριμένα κριτήρια, να επιλέξει, να οργανώσει και να στηρίξει ένα πλαίσιο δραστηριοτήτων μέσα από τις οποίες θα υλοποιηθούν οι διδακτικοί - μαθησιακοί στόχοι του μαθήματος» (Π.Σ. Γεωγραφίας ΦΕΚ 2259/2023).

Τα νέα Π.Σ. και ιδιαίτερα το Π.Σ. της Γεωγραφίας επαναπροσδιορίζουν τη σχέση του εκπαιδευτικού με τα Προγράμματα Σπουδών. Στο πλαίσιο της νέας σχέσης ο/η

εκπαιδευτικός δεν αντιμετωπίζεται ως «εφαρμοστής» οδηγιών αλλά ως ερμηνευτής και σχεδιαστής, που προσαρμόζει και ανασκευάζει με βάση συγκεκριμένους μαθητές και μαθησιακές καταστάσεις της τάξης του.

Στην παραπάνω κατεύθυνση ο/η εκπαιδευτικός καθορίζει τις κατάλληλες διδακτικές μεθόδους σε ένα συγκεκριμένο περιβάλλον για συγκεκριμένους εκπαιδευόμενους, επιδιώκοντας την επίτευξη ενός συγκεκριμένου (διδακτικού ή εκπαιδευτικού γενικότερα) στόχου. Η προαναφερθείσα διαδικασία οριοθετείται εννοιολογικά στη σύγχρονη βιβλιογραφία ως «διδακτικός σχεδιασμός» / instructional design (Reigeluth & Carr-Chellman, 2009: 7-9· Chen, 2011) ή ως «εκπαιδευτικός σχεδιασμός» / educational design (Κοκονός, 2006: 8-12· Σάμψων 2006· Goodyear & Fang, 2009: 169· McKenney & Reeves, 2011: 20).

Προς επίρρωση των ανωτέρω, η Κολέζα (2009) αναφέρει ότι ο δάσκαλος πέρα από «Τι» θα διδάξει (Γνώση Περιεχομένου), πρέπει να γνωρίζει και το «Πώς» (Παιδαγωγική γνώση του περιεχομένου). Προϋπόθεση για τα παραπάνω είναι ο/η εκπαιδευτικός να μπορεί να σχεδιάσει «διδακτικές καταστάσεις».

Η έννοια του εκπαιδευτικού σεναρίου

Ένα **εκπαιδευτικό σενάριο** είναι η περιγραφή ενός μαθησιακού πλαισίου με εστιασμένο γνωστικό αντικείμενο, συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς στόχους, παιδαγωγικές αρχές και δραστηριότητες, αξιοποιώντας συγκεκριμένα εκπαιδευτικά εργαλεία, καθώς και τις ΤΠΕ (Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας) (EAITY, 2007· E-AITY, 2011). Αποτελώντας ουσιαστικά τη μετεξέλιξη των σχεδίων μαθήματος και των σχεδίων δραστηριότητας, εμφανίστηκαν στη «σκηνή» του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος περίπου από το 1998 στις διάφορες επιμορφώσεις κυρίως για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση [Πρόγραμμα «Οδύσσεια» (1999-2001, Επιμόρφωση Β' επιπέδου Τ.Π.Ε, Εκπαίδευση Επιμορφωτών Β' επιπέδου Τ.Π.Ε στα ΠΑΚΕ, Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών)] και ήταν η προσπάθεια της περιγραφής μιας πρωτότυπης διδασκαλίας με τη βοήθεια ενός εκπαιδευτικού λογισμικού. Αναπόσπαστο στοιχείο του σεναρίου αποτελούν οι δραστηριότητες, την εκτέλεση των οποίων αναλαμβάνουν άτομα ή ομάδες, με συγκεκριμένες ιδιότητες, που υποδύονται «ρόλους» (λ.χ. του δασκάλου ή του μαθητή), ενώ στην άσκηση των ρόλων βοηθούν τα διδακτικά εργαλεία και οι εκπαιδευτικοί πόροι (Caroll, 2000: 46-48· Pernin & Lejeune, 2004: 251· Lankshear & Knobel, 2011: 96· Dagdilelis & Papadopoulos, 2010: 117· Μακρή et al, 2006· Κουτσογιάννης, 2011α). Συνέχεια των εκπαιδευτικών σεναρίων αποτέλεσαν τα ψηφιακά εκπαιδευτικά σενάρια. Γενικότερα, ένα ψηφιακό εκπαιδευτικό σενάριο αποτυπώνει τον σχεδιασμό της διδακτικής διαδικασίας συνδέοντας ταυτόχρονα το περιεχόμενο, τους στόχους, τη μέθοδο, τα εκπαιδευτικά μέσα και τις επιμέρους δραστηριότητες, καθώς και το πλάνο εφαρμογής σ' ένα πλαίσιο (Σοφός, 2011).

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος διδακτικού σεναρίου: *Η θέση της Ελλάδας (στον κόσμο, στην Ευρώπη, στη Μεσόγειο, στα Βαλκάνια)*

Βαθμίδα - Τάξη: Πρωτοβάθμια εκπαίδευση - Ε΄ τάξη

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και συμβατότητα με το Π.Σ.:

- **Γνωστικό αντικείμενο:**

Γεωγραφία Ε΄ τάξη - Θεματικό πεδίο: Β. Φυσικό Περιβάλλον και σχέσεις ανθρώπου - φυσικού περιβάλλοντος στην Ελλάδα - Θεματική υποενοότητα: Η θέση της Ελλάδας (στον κόσμο, στην Ευρώπη, στη Μεσόγειο, στα Βαλκάνια)

- **Χρονική διάρκεια:** Δύο (02) διδακτικές ώρες

Προαπαιτούμενες γνώσεις και επιθυμητές δεξιότητες

- Οι μαθητές θα πρέπει να αναγνωρίζουν τους χάρτες ως εργαλεία του χώρου και να είναι ικανοί να παρατηρούν, να περιγράφουν και να αντλούν στοιχεία μέσα από αυτούς. Ειδικότερα, οι προαπαιτούμενες γνώσεις των μαθητών είναι: α) να διακρίνουν τα είδη των χαρτών και να γνωρίζουν την έννοια της κλίμακας ενός χάρτη, β) να μπορούν να ορίζουν τη σχετική θέση ενός τόπου στον χάρτη και να προσανατολίζονται με τη χρήση των σημείων του ορίζοντα και της πυξίδας και γ) να έχουν αντιληφθεί ότι η Γη είναι περίπου σφαιρική και χωρίζεται σε (νοητά) ημισφαίρια.
- Επίσης, πρέπει να έχουν αποκτήσει βασικές δεξιότητες στη χρήση των Νέων Τεχνολογιών: να μπορούν να περιηγούνται στο διαδίκτυο μέσω Google Earth, να πλοηγούνται στα διαδραστικά βιβλία και να επιλύουν ηλεκτρονικές ασκήσεις (κουίζ). Να έχουν αναπτύξει ικανότητες επικοινωνίας, συνεργασίας και συμμετοχής σε ομάδες για την επίτευξη κοινών στόχων.
- Οι επιθυμητές δεξιότητες είναι: να αναζητούν γεωγραφικά στοιχεία στον χάρτη της Ελλάδας και να αναγνωρίζουν βασικά στοιχεία της ταυτότητας και του σχήματός της. Παράλληλα, να εντοπίζουν τη θέση της Ελλάδας σε διάφορα είδη χαρτών και να επισημαίνουν τα πλεονεκτήματα της γεωγραφικής της θέσης ως το «σταυροδρόμι τριών ηπείρων».

Σκοπός σεναρίου - προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Ο σκοπός του σεναρίου είναι να αντιληφθούν οι μαθητές τη θέση της Ελλάδας στην παγκόσμια γεωγραφική κλίμακα και στη συνέχεια να προσδιορίζουν, μέσω της Ευρώπης, τη θέση της στα Βαλκάνια και τη Μεσόγειο Θάλασσα.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα.

Οι μαθητές:

Γνώσεις:

- Να εντοπίζουν την Ελλάδα σε χάρτες διαφορετικής κλίμακας.
- Να ορίζουν τη θέση της Ελλάδας σε σχέση με άλλους τόπους.
- Να περιγράφουν τα σύνορα της Ελλάδας στον χάρτη.

Δεξιότητες:

- Να αναζητούν και να οργανώνουν πληροφορίες για τη θέση της Ελλάδας.
- Να επικοινωνούν και να συνεργάζονται αποτελεσματικά στην ομάδα.
- Να επισημαίνουν τα πλεονεκτήματα της γεωγραφικής θέσης της Ελλάδας.

Στάσεις:

- Να αξιολογούν τα πλεονεκτήματα της γεωγραφικής θέσης της Ελλάδας.

Διδακτική προσέγγιση

Ο σχεδιασμός του σεναρίου έγινε με βάση τη διερευνητική μάθηση, τη βιωματική προσέγγιση και την εποικοδομητική μέθοδο (Σολομωνίδου, 2006), όπου οι μαθητές οικοδομούν τη γνώση μέσω συνεργατικής διερεύνησης (Artigue et al., 2012. Engeln et al., 2013) σε έντυπο και ψηφιακό υλικό και με την ενεργητική συμμετοχή τους στη μαθησιακή διαδικασία, καθώς και τις αρχές της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου. Η εργασία των μαθητών σε ομάδες καλλιεργεί τις δεξιότητες επικοινωνίας, κριτικής σκέψης μέσω του αναπτυσσόμενου διαλόγου και συνεργασίας, αλλά και την αυτοπεποίθησή τους μέσω της εργασίας με ομοτίμους, ενώ προβλέπεται και ατομική εργασία στις δραστηριότητες του αναστοχασμού/ αξιολόγησης. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού κατά τη διαδικασία της μάθησης είναι διευκολυντικός, συντονιστικός και υποστηρικτικός.

Το σενάριο αξιοποιεί τη διαθεματικότητα μέσω του γνωστικού αντικείμενου της Μουσικής με το βίντεο του τραγουδιού για την Ελλάδα στη φάση της εμπλοκής-ένανσμα ενδιαφέροντος και μέσω των ΤΠΕ που ενσωματώνονται στο προτεινόμενο σενάριο.

Το σενάριο υλοποιείται σε δύο διδακτικές ώρες. Η ροή του πραγματοποιείται με την εμπλοκή-ένανσμα ενδιαφέροντος, συνεχίζει με μία σειρά δραστηριοτήτων που προσεγγίζουν τους στόχους του σεναρίου και ολοκληρώνεται με την αξιολόγηση. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι το μάθημα της Γεωγραφίας είναι μονόωρο, η διδακτική πορεία του σεναρίου έχει σχεδιαστεί ανά διδακτική ώρα ακολουθώντας αυτόνομα την προαναφερόμενη ροή. Σε περίπτωση που ο εκπαιδευτικός επιλέξει να διδάσκει σε συνεχόμενο δώρο τη Γεωγραφία σε αντιδιαστολή με την Κοινωνική Πολιτική Αγωγή (Κ.Π.Α.) ανά 2^η εβδομάδα, τότε στην προτεινόμενη ροή του σεναρίου οι

δραστηριότητες αξιολόγησης ανά διδακτική ώρα θα πραγματοποιηθούν όλες στο τέλος των δραστηριοτήτων με τη σειρά που αναφέρονται στη διδακτική πορεία.

Αναλυτική περιγραφή διδακτικής πορείας

1^η Διδακτική ώρα

1. Εμπλοκή/Εναυσμα ενδιαφέροντος (10') (Συζήτηση στην ολομέλεια)

Αρχικά, ο εκπαιδευτικός προβάλλει βίντεο αναφερόμενο στο τραγούδι: «Για την Ελλάδα» του Αλκίνοου Ιωαννίδη ερμηνευμένο από τον Σωκράτη Μάλαμα (εικ. 1 & 2).

εικ. 1

Στίχοι
 Αμπέλια και χρυσές ελιές
 μοιάζουν Ελλάδα μου όπως θες
 φωτιά κι αέρας, στο φως της μέρας.
 Τη μια ευρωπαϊά στο κλαρί,
 την άλλη αρχαία προτομή
 Γιατί, γιατί.
 Γύρνα και δείξε μου τον δρόμο σου ξανά
 μάτια μου, κομμάτια μου
 σαν γράμμα ατέλειωτο που έσβησε ο καιρός
 μ' ονόματα και χρώματα.
 Γυμνά τα δέντρα, τα κλαδιά
 κι έχουν πετάξει μακριά
 πουλιά κι αστέρια, σε ξένα χέρια.
 Ετσι ήταν πάντα μου γελάς
 παιδιά είμαστε της Ασημονιάς
 σ' ακούω χαμένος, σαν θαλιμένος.
 Στον ουρανό σου θέλω απόψε ν' ανεβώ
 να σε βρω
 αγκάλιασε με στο σκοτάδι σου να μπω
 μάγισσα, σ' αγάπηση.
 Πηγή: Musicmatch

εικ. 2

Αφού ολοκληρωθεί η προβολή, οι μαθητές με την τεχνική του καταγισμού ιδεών δίνουν όσες πληροφορίες μπορούν να σκεφτούν για την Ελλάδα, με βάση τα όσα έχουν μάθει ή ακούσει μέχρι τώρα. Οι απόψεις τους καταγράφονται στην πρώτη στήλη του πίνακα που έχει αναρτηθεί σε χαρτί του μέτρου στην τάξη τους (εικ.3). Στη συνέχεια, με αφορμή το ερώτημα «Τι θα θέλατε να μάθετε σχετικά με τη θέση της Ελλάδας;» αναπτύσσεται συζήτηση, η οποία αποτελεί την αφορμή να συμπληρωθεί η δεύτερη στήλη του πίνακα. Η τρίτη στήλη του πίνακα (Τι έμαθα;) θα συμπληρωθεί μετά το πέρας του διδακτικού σεναρίου. Είναι εμφανές ότι η τεχνική (KWL) λειτουργεί ως διαγνωστικό εργαλείο ανίχνευσης και αποτύπωσης των πρότερων γνώσεων και αντιλήψεων-παρανοήσεων των μαθητών.

Know – Want – Learn (KWL)		
Τι γνωρίζω;	Τι θέλω να μάθω;	Τι έμαθα;

εικ. 3: Πίνακας Know-Want-Learn

2. Διερεύνηση του θέματος - Συζήτηση στην ολομέλεια-Φύλλο Εργασίας-Ομαδική Εργασία- Ανακοινώσεις στην ολομέλεια

Αρχικά, παρουσιάζεται στα παιδιά ένας χάρτης της Ευρώπης. Η παρουσίαση γίνεται είτε μέσω βιντεοπροβολέα με το λογισμικό παρουσίασης Power Point είτε μέσω μαθησιακού αντικειμένου από το Φωτόδεντρο. Εναλλακτικά, θα μπορούσε να αναρτηθεί ένας έντυπος χάρτης. Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί τους μαθητές να εντοπίσουν την Ελλάδα στον χάρτη της Ευρώπης. Ύστερα, προβάλλεται ή αναρτάται σε εμφανές σημείο της αίθουσας και ο Πολιτικός Χάρτης της Ελλάδας. Οι μαθητές καλούνται να παρατηρήσουν την Ελλάδα ως προς το σχήμα της, τα χαρακτηριστικά της και τις θάλασσες που την περιβάλλουν (εικ. 4).

εικ. 4: Χάρτης Ελλάδας

Στη συνέχεια, τίθεται από τον/την εκπαιδευτικό το ερώτημα «Πού βρίσκεται η Ελλάδα;». Ενδεχόμενες απαντήσεις που μπορεί να προκύψουν είναι οι εξής:

- Βρίσκεται στη Γη.
- Βρίσκεται στη Μεσόγειο Θάλασσα.
- Βρίσκεται κοντά στην
- Βρίσκεται στην Ευρώπη.

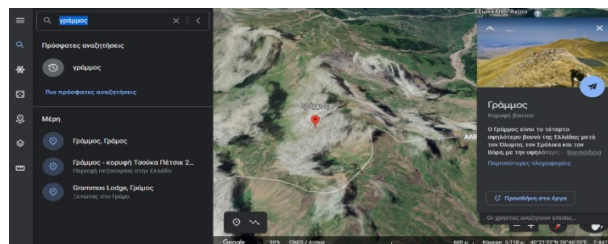
Η/Ο εκπαιδευτικός λαμβάνοντας υπόψιν τις προηγούμενες πιθανές απαντήσεις αναφέρει στα παιδιά ότι η Ελλάδα είναι ένα ευρωπαϊκό κράτος, υποβάλλοντας πιο ειδικά το ερώτημα «Σε ποιο μέρος της Ευρώπης βρίσκεται η Ελλάδα;».

Δημιουργούνται ομάδες εργασίας και τα μέλη τους εργάζονται στο πλαίσιο του Φ.Ε.1: «Η Ελλάδα στην Ευρώπη και στα Βαλκάνια», εντοπίζοντας αρχικά τη θέση της Ελλάδας στην Ευρώπη. Κατόπιν, ανακαλύπτουν ότι η Ελλάδα ανήκει και σε μια από τις χερσονήσους της Ευρώπης, τη Βαλκανική χερσόνησο. Τέλος, τους δίνεται η δυνατότητα να καταγράψουν τις όμορες χώρες της Ελλάδας.

Οι εκπρόσωποι των ομάδων ανακοινώνουν τις απαντήσεις τους στην ολομέλεια της τάξης με τη βοήθεια των κατάλληλων χαρτών που έχουν αναρτηθεί σε εμφανές σημείο.

Δραστηριότητα 2 (10΄) Ομαδική εργασία-Φύλλο Εργασίας-Συζήτηση στην Ολομέλεια

Οι ομάδες των μαθητών που είχαν σχηματιστεί στην προηγούμενη δραστηριότητα εργάζονται στο εργαστήριο της πληροφορικής. Με τη βοήθεια του Φ.Ε. 2: «Τα φυσικά Σύνορα της Ελλάδας» και της εφαρμογής GOOGLE EARTH ΕΛΛΑΔΑ (εικ. 5) καλούνται να ανακαλύψουν τα φυσικά σύνορα της Ελλάδας με τις όμορες χώρες καταγράφοντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους.

εικ. 5: Στιγμιότυπο οθόνης GoogleEarth

Στην αρχή, οι μαθητές επισκεπτόμενοι τον εκπαιδευτικό ιστότοπο microkosmos.uoa.gr του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών εντοπίζουν και καταγράφουν τα φυσικά σύνορα της Ελλάδας. Στη συνέχεια, σε κάθε μια από τις ομάδες ανατίθεται η αποστολή να διερευνήσει ένα φυσικό σύνορο και να ανακαλύψει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του με τη βοήθεια του προγράμματος γραφικής απεικόνισης Google Earth. Στο τέλος, οι εκπρόσωποι των ομάδων παρουσιάζουν τα αποτελέσματά τους στην ολομέλεια της τάξης, με τη βοήθεια του Google Earth και του Γεωφυσικού Χάρτη της Ελλάδας.

Αξιολόγηση (5΄)

Η 1η διδακτική ώρα ολοκληρώνεται με μία σύντομη αξιολόγηση ως ανατροφοδότηση της μαθησιακής διαδικασίας σε ατομικό επίπεδο. Οι μαθητές καλούνται επιλέγοντας τον σύνδεσμο τα **Σύνορα της Ελλάδας** να πάρουν μέρος σε ένα ηλεκτρονικό διαδικτυακό παιχνίδι γεωγραφίας που αφορά τις χώρες που συνορεύουν με την Ελλάδα.

εικ. 6: Διαδικτυακό παιχνίδι Γεωγραφίας

Εναλλακτικά οι μαθητές θα μπορούσαν να καταγράψουν στο τετράδιό τους όσες

πληροφορίες έμαθαν. Οι πληροφορίες θα μπορούσαν να δοθούν χρησιμοποιώντας το εργαλείο της διαμορφωτικής αξιολόγησης 3-2-1. Ενδεικτικές πληροφορίες που θα μπορούσαν να καταγραφούν είναι οι εξής:

- 3 όμορες χώρες της Ελλάδας
- 2 φυσικά σύνορα της Ελλάδας
- 1 χαρακτηριστικό για τον ποταμό Έβρο

2^η Διδακτική ώρα

Δραστηριότητα 1 Φύλλο Εργασίας- Ομαδική Εργασία- Ανακοινώσεις στην Ολομέλεια

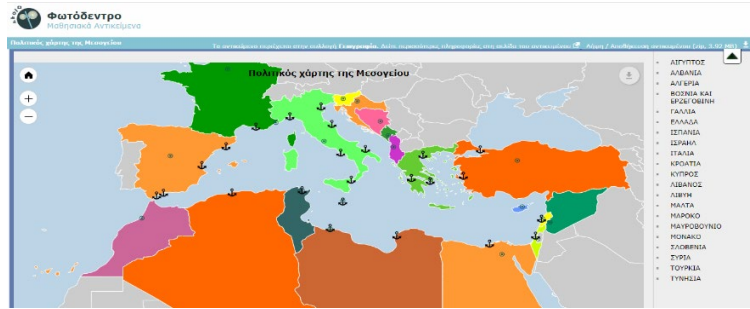
Με αφορμή το γεωγραφικό ερώτημα «Πού βρίσκεται η Ελλάδα στην υδρόγειο σφαίρα;» και στο πλαίσιο του Φ.Ε 4: «Η θέση της Ελλάδας στον κόσμο», οι μαθητές εργαζόμενοι συνεργατικά διακρίνουν και ονομάζουν τα ημισφαίρια της Γης. Στη συνέχεια επιχειρούν να προσδιορίσουν τη θέση της Ελλάδας στην υδρόγειο σφαίρα ως προς τα ημισφαίρια που ονόμασαν προηγουμένως. Τις «ανακαλύψεις» των ομάδων παρουσιάζουν οι εκπρόσωποί τους στην ολομέλεια της τάξης με τη βοήθεια του Παγκόσμιου Πολιτικού Χάρτη (Εικ.8) και της Υδρόγειου Σφαίρας.

εικ. 8: Παγκόσμιος Πολιτικός Χάρτης

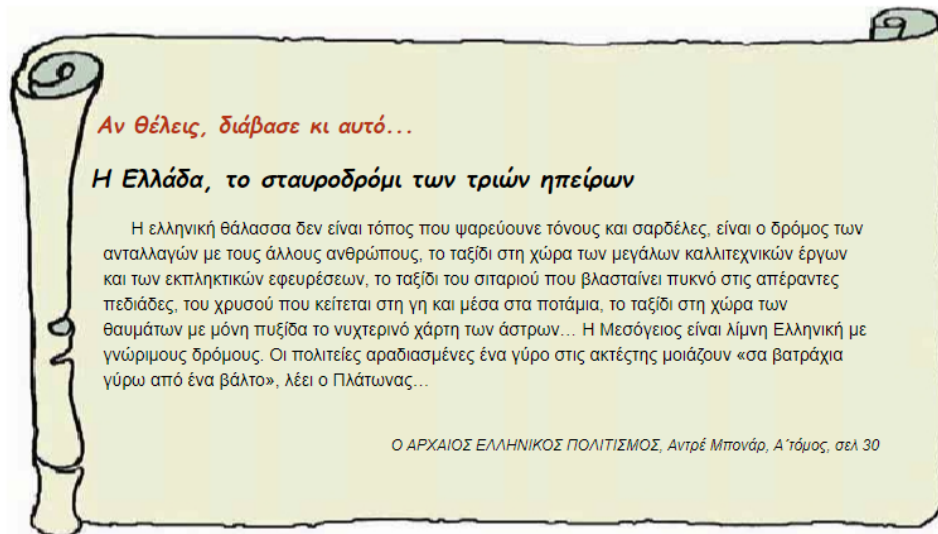
Δραστηριότητα 2 (20') Φύλλο Εργασίας- Ομαδική Εργασία-Μαθησιακό Αντικείμενο- Ανακοινώσεις στην Ολομέλεια

Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι οι μαθητές να συνειδητοποιήσουν την αξία που έχει η γεωγραφική θέση της Ελλάδας τόσο για τους Έλληνες όσο και για τον υπόλοιπο κόσμο στο πλαίσιο του Φ.Ε. 5: «Η Ελλάδα στη Μεσόγειο θάλασσα». Οι μαθητές αρχικά εντοπίζουν τη θέση της Ελλάδας στη Μεσόγειο Θάλασσα, διερευνώντας εν συνεχεία σε ποιες ηπείρους βρίσκονται οι μεσογειακές χώρες. Αρωγός στην προσπάθειά τους αποτελεί το μαθησιακό αντικείμενο από το Φωτόδεντρο «Χώρες της Μεσογείου Θάλασσας» (εικ. 9) και οι έντυποι χάρτες που περιέχονται στο Φ.Ε.

εικ. 9: Διαδραστικός χάρτης Μεσογείου (Φωτόδεντρο)

Τέλος, τα μέλη των ομάδων μελετώντας το παράθεμα του σχολικού εγχειριδίου Γεωγραφίας Ε΄ Δημοτικού «Η Ελλάδα, το σταυροδρόμι των τριών ηπείρων» (εικ. 10), προσπαθούν να απαντήσουν στο αρχικό γεωγραφικό ερώτημα γιατί η γεωγραφική θέση της Ελλάδας είναι σημαντική. Οι μαθητές υπογραμμίζουν φράσεις από το κείμενο, οι οποίες τεκμηριώνουν την άποψη αυτή. Οι εκπρόσωποι των ομάδων ανακοινώνουν τις απαντήσεις τους στην ολομέλεια της τάξης.

εικ. 10: Παράθεμα σχολικού βιβλίου Γεωγραφίας Ε΄ Δημοτικού

Ακολουθεί συζήτηση και συμπληρώνεται ομαδικά στο χαρτί του μέτρου η τελευταία στήλη του πίνακα KWL «Τι έμαθα;», ολοκληρώνοντας τη μαθησιακή διαδικασία.

Ανακεφαλαίωση – Δελτίο Εξόδου-Διαμορφωτική Αξιολόγηση-ατομική εργασία (5')

Ανακεφαλαιώνοντας, για σκοπούς διαμορφωτικής αξιολόγησης, τα παιδιά σημειώνουν στο παρακάτω «Δελτίο Εξόδου» όσα έμαθαν για τη θέση της Ελλάδας.

ΔΕΛΤΙΟ ΕΞΟΔΟΥ « Ενός λεπτού χαρτί...για τη σχετική γεωγραφική θέση της Ελλάδας»

- Παρατηρούμε τον χάρτη και εργαζόμαστε σύμφωνα με τις οδηγίες που ακολουθούν:

Περιγράφουμε τη θέση της Ελλάδας σε σχέση με την Ευρώπη, τη Βαλκανική Χερσόνησο και τη Μεσόγειο:

.....

Αξιολόγηση (10')

Η μαθησιακή διαδικασία ολοκληρώνεται με αξιολογικές διαδικασίες στο πλαίσιο της εφαρμογής και εμπέδωσης της νέας γνώσης και της αυτοαξιολόγησης και ετεροαξιολόγησης από τους ίδιους τους μαθητές μέσα στο πλαίσιο της ομάδας τους.

Οι μαθητές στο πλαίσιο της αυτοαξιολόγησης αναστοχάζονται σε ένα ατομικό φύλλο εργασίας με το διδακτικό μέσο: 3-2-1 (Φ.Ε. 6: Αναστοχασμός).

Στη συνέχεια ως ομάδες στο πλαίσιο της ετεροαξιολόγησης απαντούν σε ηλεκτρονικά κουίζ στο Φωτόδεντρο, αξιολογώντας τις γνώσεις τους και λαμβάνοντας άμεση ανατροφοδότηση. Σε περίπτωση λανθασμένων απαντήσεων υπάρχει η δυνατότητα της επανάληψης του κουίζ, ενώ πάντα δίνεται η κατάλληλη ανατροφοδότηση.

Ενδεικτικά ψηφιακά μέσα για αξιολόγηση από το Φωτόδεντρο:

- *Βρες τη θέση της Ελλάδας*
- *Η θέση της Ελλάδας στην Ευρώπη στον σύνδεσμο*
- *Τα σύνορα της Ελλάδας στον σύνδεσμο*

Σε περίπτωση που το σενάριο υλοποιείται στην αίθουσα διδασκαλίας (εκτός εργαστηρίου πληροφορικής), τα ηλεκτρονικά κουίζ μπορούν να απαντηθούν σε επίπεδο

ολομέλειας τάξης, με κάθε μαθητή να απαντά σε ένα ερώτημα, τους υπόλοιπους μαθητές να συμφωνούν ή να δίνουν διαφορετική απάντηση και στη συνέχεια να εμφανίζεται η σωστή απάντηση ως ανατροφοδότηση από την εφαρμογή.

Εναλλακτικά, αν ο διαθέσιμος χρόνος δεν επαρκεί, τα ηλεκτρονικά κουίζ μπορούν να ανατεθούν στο σπίτι ως ατομική αξιολόγηση. Οι μαθητές λαμβάνουν άμεση ανατροφοδότηση από τις ίδιες τις εφαρμογές για την ορθότητα των απαντήσεών τους, ενώ μπορούν να επαναλάβουν τα κουίζ όσες φορές επιθυμούν.

Βιβλιογραφία

- Artigue, M., Dillon, J., Harlen, W., & Lena, P., (2012). *Learning through inquiry. The Fibonacci Project*. Retrieved from: <http://www.fibonacci-project.eu/>.
- Bearne, E. (Ed.). (1996). *Differentiation and diversity in the primary school*. London: Routledge.
- Engeln, K., Euler, M., & Maass, K. (2013). Inquiry-based learning in mathematics and science: a comparative baseline study of teachers' beliefs and practices across 12 European countries. *ZDM Mathematics Education*, 45(6), 823-836.
- Gariou A., Apostolou, Ch., & Bimpoudi M. (2022). PS "Geografia Dimotikou". *Odiagos Ekpaideftikou - Ypostiriktiko Yliko*.
- Komis, V. (2004). *Eisagogi stis Ekpaideftikes efarmoges ton Technologion tis Pliroforias kai ton Epikoinonion*. Athina: ekdoseis Neon Technologion.
- Koutselini, M. (2006). *Diaforopoiisi Didaskalias - Mathisis se taxeis miktis ikanotitas: Filosofia kai ennoia prosengiseis kai efarmoges*. Tomos A'. Lefkosia.
- Koutselini, M. (2001). *Anaptyxi Programmaton - theoria - Erevna - Praxi*. Lefkosia.
- Ozdamli, F. & Asiksoy, G. (2016). Flipped Classroom Approach. *World Journal on Educational Technology: Current Issues*, v8 n2 p98-105.
- Schmidt, S. M. P., & Ralph, D. L. (2016). The Flipped Classroom: A Twist On Teaching. *Contemporary Issues in Education Research (CIER)*, 9(1), 1-6. Retrieved from: <https://doi.org/10.19030/cier.v9i1.9544>.
- Solomonidou, Ch. (2006). *Nees taseis stin ekpaideftiki technologia: Epoikodomitismos kai synchrona perivallonta mathisis*. Athina: Metaichmio.
- Tomlinson, C. A. (2001a). Differentiated instruction in the regular classroom. *Understanding Our Gifted*, 14(1), 3-6.

Tomlinson, C. (1999). Mapping a Route Toward Differentiated Instruction. *Personalized Learning*, Volume 57, Number 1.

Valianti, St. & Koutselini M., (2008). *Efarmogi tis diaforopoiisis tis didaskalias stis taxeis miktis ikanotitas: Proypotheseis kai themata pros syzitisi*. Pagkyprio Synedrio Paidagogikis Etaireias Kyprou.

Vygotsky, L. (1986). *Thought and language*, Boston: MIT Press.

Δακτυλογραφία - σύνδεσμοι

Σύνδεσμος τραγουδιού: **ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

Κουίζ (Φωτόδεντρο): **ΚΟΥΙΖ**

Εφαρμογή Google Earth: **GOOGLE EARTH ΕΛΛΑΔΑ**

Χάρτης Ευρώπης: **ηλεκτρονικός χάρτης Ευρώπης**

Διαδικτυακό παιχνίδι γεωγραφίας: **ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ**

Σύνδεσμος εκτύπωσης χαρτών: **ΕΚΤΥΠΩΣΗ ΧΑΡΤΩΝ**

Σύνδεσμος για την αξία της γεωγραφικής θέσης: **ΑΞΙΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΘΕΣΗΣ**

Πολιτικός χάρτης της Μεσογείου: **<http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/3223>**

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 1: Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 2: ΤΑ ΦΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΡΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 3: Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 4: Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ ΘΑΛΑΣΣΑ

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 5: ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

Ανάκτηση των Φύλλων Εργασίας 1-5 από το σύνδεσμο:

<https://drive.google.com/drive/folders/1Wd4tOIYzdgO2RKX8D28daaXu6ijgM?usp=sharing>